

Riadenie amerických nefinančných korporácií

Úvod

Práve v týchto dňoch si pripomíname neslávne výročie udalosti, ktoré pohli Amerikou a v konečnom dôsledku aj celým svetom. Na začiatku to bol klasický príbeh o naplnení amerického sna. V roku 1985 fúziou firiem Natural GAS a Internorth vznikol americký energetický koncern Enron. Malá provinčná firma Enron sa postupne stala najväčším hráčom na energetickom trhu a jeho zakladateľ, Kenneth Lay, bol považovaný za inovátora, priatelil sa s americkými prezidentmi, členom Kongresu pravidelne prispieval na kampane, rozdával milióny na charitu. Pred jedenástimi rokmi, 2. decembra 2001, však prišiel šok. Enron kvôli účtovným podvodom vyhlásil bankrot, ktorý sa vtedy do dejín zapísal ako najväčší firemný bankrot v dejinách USA. Aj to je príklad korporačného riadenia v Spojených štátoch amerických.

Hoci to znie zvláštne, prax korporačného riadenia existuje niekoľko storočí. Wiliam Shakespeare v hre „Kupec benátsky“ opisuje nervozitu obchodníka, núteného ponechať starostlivosť o svoj majetok (lode a tovary) iným osobám, teda nechať kontrolovať svoje vlastníctvo inými. Avšak plnohodnotná teória korporačného riadenia sa stala formovať len v 80-ych rokoch minulého storočia. Pri hodnotení zvláštnosti ostatných storočí, vedci došli k záveru, že v 19. storočí motorom ekonomického rozvoja bolo podnikateľstvo, v 20. storočí – manažment, a v 21. storočí táto funkcia prechádza na korporačné riadenie.

Dnes vo vyspelých krajinách sú už presne určené základy vzťahov medzi hlavnými osobami korporačného „kolotoča“ (akcionármi, manažérmi, riaditeľmi, veriteľmi, spolupracovníkmi, dodávateľmi, spotrebiteľmi, štátnymi úradníkmi, obyvateľmi miestnych komunít, členmi spoločenských organizácii a hnutí). Takýto systém sa vytvára kvôli splneniu troch hlavných úloh korporácie: zabezpečenie jej maximálnej efektívnosti, prilákanie investícií, splnenie právnych a sociálnych povinností. Korporačný manažment (corporate management) a korporačné riadenie (corporate governance) to nie je to isté. Pod prvým

pojmom rozumieme činnosť profesionálov odborníkov pri vedení biznisu. Druhý pojem je omnoho širší: znamená vzájomné pôsobenie mnohých osôb a organizácií, ktoré majú k najrozličnejším aspektom fungovania firmy. Korporačné riadenie sa nachádza na oveľa vyššej úrovni riadenia spoločnosti než manažment. Prienik ich funkcií má miesto len pri rozpracovaní stratégie rozvoja spoločnosti.

Rozvinuté krajiny, predstavované členmi OECD zvyšujú svoju pripravenosť riešiť narastajúce a čoraz komplikovanejšie problémy správy korporácie. Iniciatívou, ktorá vyšla z Rady OECD na jej stretnutí na ministerskej úrovni (27.-28. apríla 1998), v spolupráci s národnými vládami, inými zodpovedajúcimi organizáciami a súkromným sektorom bol vypracovaný súbor štandardov a smerníc pre správu korporácie (Dubiel, 1999). Podľa Brzicu „správa korporácie zahŕňa súbor vzťahov medzi manažmentom spoločnosti, jej štatutárnymi orgánmi, jej akcionármi a inými podielníkmi. Poskytuje štruktúru, cez ktorú sú stanovované ciele spoločnosti, určované prostriedky na dosiahnutie týchto cieľov a monitorovanie výkonnosti. Hlavným znakom problematiky správy korporácie je problém vzťahu medzi vlastníkmi (akcionármi) a agentmi (manažérmi), ktorý vychádza z objektívnej existencie asymetrie informácií medzi týmito dvomi skupinami“ (Brzica, s.10-11).

Fungovanie korporácií vo vyspelých ekonomikách je spojené s množstvom zmien. V USA je to hlavne rastúca úloha vzájomných fondov a ich súboj s komerčnými bankami. A preto je dôležité mať dobrú správu kooperácie, ktorá „by mala poskytovať vhodné stimuly pre štatutárne orgány a manažment, aby sledovali ciele, ktoré sú v záujme spoločnosti a akcionárov. Súčasne by mala sprostredkovať efektívny monitoring, čo by sa malo prejavovať v tom, že firmy budú efektívnejšie používať svoje zdroje...Rámec správy korporácie závisí na právnom, regulačnom a inštitucionálnom prostredí. Navyše, faktory akými sú podnikateľská etika a zdieľanie environmentálnych a spoločenských záujmov komunity, v ktorej podnik operuje, môžu mať dopad na imidž a dlhodobý úspech spoločnosti“ (Brzica, s.2).

1.Príbeh „Enronu“.

Pozrieme sa na to, ako funguje korporacyjne riadenie v nefinančnom sektore v Spojených štátoch amerických. Nehľadiac na to, že v krajine neexistuje ani megaregulačný orgán, ani inštitúcia analogická talianskej finančnej garde alebo francúzskej finančnej polícii, systém pozitívneho vplyvu štátu na korporacyjne riadenie pracuje efektívne. Iná otázka je, nakoľko

dôsledný je prísny vplyv štátu na spoločnosti priemyselného sektora a sféry nefinančných služieb, ktoré sa previnili pred svojimi akcionármi.

A tak bankrot Enronu sa stal skutočnosťou. Padol najväčší americký a svetový obchodník s elektrinou a plynom. Enron kvôli účtovným podvodom vyhlásil bankrot, ktorý sa vtedy do dejín zapísal ako najväčší firemný bankrot v dejinách USA. Cieľom podvodov bolo zachovanie vysokých cien akcií Enronu, z ktorých mali šéfovia firmy vďaka motivačným programom vysoké bonusy. Najprv sa do účtovníctva zanašali ešte neuskutočnené obchody, neskôr sa zakladali dcérske firmy, ktoré na seba brali rôzne obchodné záväzky a zakrývali tak skutočnú zadlženosť Enronu. Po prepuknutí škandálu 25. februára 2002 roku bývalý viceprezident „Enronu“ John Baxter bol nájdený mŕtvy vo svojom aute. Podľa polície spáchal samovraždu zastrelením. Trest pre ďalších manažérov „Enronu“ bol taktiež dosť tvrdý. V septembri 2003 roku pokladník spoločnosti Ben Hlisan bol prvou vedúcou osobou takého rangu, ktorá bola trestne stíhaná za svoje konanie. Priznal sa k falšovaniu finančných účtovných správ korporácie, v dôsledku čoho investori boli oklamaní ohľadom reálneho stavu vecí. Ben Hlisan dostal trest 5 rokov väzenia. Zároveň odmietol ponuku na spoluprácu s vyšetrovateľom, kategoricky odmietol uznať svoju vinu v praní špinavých peňazí a niekoľkých ďalších obvinení, čo medzi iným, mohlo uľahčiť vyšetrovanie ohľadom iných obvinených – bývalého finančného riaditeľa „Enronu“ Andrewa Festa a guvernéra Dana Boyle. Jednako mlčanie bývalého pokladníka korporácie nepomohlo A. Festovi. V januári 2004 roku ho odsúdili na desať rokov väzenia a pokutu 20 miliónov amerických dolárov. Manažér bol uznaný za hlavného organizátora falšovania, ktoré nakoniec doviedli spoločnosť k bankrotu.

Novátorské obchodné technológie a účtovná „racionalizácia“ dovolili spoločnosti sa rýchlo rozvíjať, tým že vykazovala dobré ukazovatele. Ako sa neskôr ukázalo, Andrew Fest vytvoril celý systém zahraničných partnerských štruktúr, hlavným partnerom ktorých bol on sám. Na ich účtoch boli ukryté dlhy „Enronu“, uzatvárali fiktívne zmluvy, zisky z ktorých sa zahrňovali do účtovných správ.

V priebehu vyšetrovania vysvitlo, že „Enronu“ sa podarilo skryť 8 miliárd amerických dolárov dlžôb a zvýšiť zisk viac ako na jednu miliardu amerických dolárov. Je zaujímavé, že spočiatku súdneho procesu A. Festovi hrozil rekordný väzenský trest 248 rokov odňatia slobody, ktorý by sa zväčšoval v dôsledku šetrenia činnosti výkonných riaditeľov „Enronu“. V máji 2004 roku bolo známe, že Lea Fest, manželka bývalého

finančného riaditeľa „Enronu“ strávi rok vo väzení, a následne ďalší rok sa bude nachádzať pod dohľadom dozorných orgánov. Súd ju obvinil za to, že bola pomocníkom pokladníka korporácie, pomáhala manželovi schovávať získané peniaze nezákonnou cestou prostredníctvom rozličných finančných systémov. V priebehu súdneho pojednávania bola dosiahnutá dohoda, na základe ktorej jeden z manželov Festovych mohol byť zbavený trestu doživotného väzenia, aby sa mohol starať o ich deti. Jednako po detailnejšom oboznámení sa s okolnosťami činu, sudcovia sa rozhodli odstúpiť od tejto dohody. Celkovo v kauze „Enron“ americká prokuratúra doviedla k trestno-právnej zodpovednosti 22 bývalých vysokopostavených zamestnancov korporácie, vrátane zástupcu riaditeľa korporácie Jeffa Skillinga. Škandál Enronu upútal pozornosť investičných spoločností a trestnoprávnymi orgánmi nielen k univerzálnym finančným holdingom a k činnosti klasických bánk. V centre podozrení sa ocitli aj iné veľké investičné spoločnosti. Škandál vtedy vyvolal šok na Wall Street a odštartoval vlnu podobných prípadov (Vojtovič, 2011). Podobné škandály potom boli odhalené napríklad v prípade amerických firiem Tyco, Adelphia, WorldCom, v „Imclone Systems“ a ďalších.

2. Vytunelovaná firma „Adelphia“.

Následne za „Enronom“ do podobných problémov sa dostala telekomunikačná korporácia „Adelphia“. V júli 2002 roku v New Yorku boli vzatí do väzby zakladateľ a bývalý prezident „Adelphia“ 77-ročný John Rihás a tiež jeho synovia – 46-ročný Timothy a 48-ročný Michael, ktorí zastavali funkcie viceprezidentov. Rodinu Rihasovych obvinili z nezákonného utrácania finančných prostriedkov korporácie, ukradnutých prostredníctvom úverov vydaných samotnou korporáciou. O škandalóznom použití peňazí „Adelphia“ na súkromné účely rodiny manažérov sa dozvedeli v marci 2002 roku, kedy Rihasovci priznali, že „Adelphia“ poskytla „úvery“ v hodnote dvoch miliárd amerických dolárov firmami kontrolovaným ich rodinou. V máji Rihasovcov vylúčili z rady riaditeľov spoločnosti, a nové vedenie začalo vyšetrovanie. Samotná „Adelphia“ v júni 2002 roku podala súdu žalobu, čím sa snažila o oficiálne uznanie bankrotu s cieľom získania ochrany pred veriteľmi a odklad platby, čo činilo 12 miliárd amerických dolárov čistého dlhu.

V júli 2004 roku Johna Rihasa obvinili zo sprisahania, podvodu s cennými papiermi a bankovými účtami. Americké médiá po oboznámení sa machináciami nazvali Johna Rihasa a jeho syna Timothy za najväčších a najprefíkanejších korporatívnych špekulantov

v USA. Rihasovci využívali majetok a peniaze spoločnosti ako svoje vlastné. Okrem toho, John a Timothy Rihasovci falšovaním dokladov a účtovnými trikmi mali k dispozícii akcie „Adelphie“ v hodnote 420 miliónov USD. John presviedčal investorov, že vykupuje tieto akcie z dôvodu zníženia záväzky voči akcionárom a zlepšenia finančného stavu spoločnosti, ale zamlčal skutočnosť, že úver na nákup týchto akcií bol získaný od samotnej „Adelphie“.

Po takej „podarenej dohode“ John Rihas pocítil úplnú absenciu kontroly – spoločnosť mu „poskytla“ 66 miliónov amerických dolárov úveru, o čom neboli urobené žiadne zápisy v oficiálnych dokladoch „Adelphia“. Následne sa uskutočnilo niekoľko ďalších „dohôd“. Nakoniec Timothy Rihas, ktorý zastaval funkciu finančného riaditeľa Adelphia, bol nútený „obmedziť“ výdavky vlastného otca na sumu jedného milióna USD mesačne. Sudcov pobúrila fakt, že John Rihas v oficiálnych dokumentoch „Adelphia“ ukázal na sumu prijatej od spoločnosti ročnej odmeny vo výške 1,9 miliónov USD. V júni 2005 roku John a Timothy Rihasovci boli odsúdení na tridsať rokov väzenia za spreneveru jednej miliardy amerických dolárov. Do dnešného dňa to je najvyšší trest väzobného zatknutia v histórii korporatívnej Ameriky, podobne, ako aj najvyššia spreneverená suma.

3.Korporačná korupcia „TycoInternational“.

Na prahu tretieho tisícročia boj s korupciou deklarujú štáty všetkých typov politických režimov a úrovni rozvoja, chápu ju ako spoločenské zlo. Na danú skutočnosť poukazujú OSN aj Európske inštitúcie. Definícia korupcie sa formovala ešte v časoch starého Ríma a stredoveku. Napríklad Nicollo Machiavelli vo svojom významnom diele „Vladár“ napísal: „Korupcia – využitie verejných možností v osobnom záujme“ (Machiavelli, 1992). V USA korupcia je vnímaná ako zneužitie verejného činiteľa s cieľom získania osobnej výhody“. Podľa názoru väčšiny bádateľov a ľudí z praxe, najviac nakazenými korupciou sú štruktúry moci a riadenia, spojené s riešením otázok financovania, úverov, uskutočnenia bankových operácií, privatizácie, rozdeľovania fondov a iný druh finančnej činnosti. Práve materiálny stimul tvorí základ pre korupčníkov. Vzniká dojem, že snaha dobre žiť sa stala tým, čo prezident Theodore Roosevelt svojho času nazval „teóriou zmyslu života ako rýchleho zbohatnutia“.

V septembri 2002 roku prokuratúra New York obvinila bývalého generálneho riaditeľa veľkej telekomunikačnej spoločnosti „TycoInternational“ Dennisa Kozlowski a bývalého hlavného finančného riaditeľa spoločnosti Marka Schwartz za rozkradnutie 170 miliónov USD, za korporačnú korupciu, falšovanie finančných dokumentov a za grandiózne

klamstvo investorov. Okrem toho, Kozlowski a Schwarza obvinili za to, že skrývali pred investormi informáciu o vyplatení odmien a výdaja úverov manažérom spoločnosti a nezákonne si privlastnili viac ako 400 miliónov USD za predané akcie spoločnosti. Marka Belnika, advokáta korporácie, obvinili z falšovania finančných dokumentov. Na civilnom pojednávaní Komisie pre cenné papiere a burzy (SEC) sa hovorilo o tom, že Kozlowski utrácal peniaze spoločnosti na súkromné účely, zvlášť kupoval jachty, umelecké diela, postavil dom na Floride, získal za 5 miliónov amerických dolárov majetok na ostrove Nantucket v štáte Massachusetts. Komisia informovala, že Schwarz taktiež nezákonne kúpil za peniaze spoločnosti jachtu vkladal peniaze do nehnuteľnosti. Žiaden z uvedených troch obvinených nepriznal vinu na zasadnutí Najvyššieho súdu štátu. Navyše, prvý súdny proces sa predlžil kvôli podozreniu vlády zo zaujatosti jedného z porotcov. Jednako 17. júna 2005 roku súd mesta New York uznal prezidenta koncernu „TycoInternational“ Denisa Kozlowski a jeho finančného riaditeľa za vinných kvôli falšovaniu finančných dokumentov a krádeže ponad 150 miliónov USD. Bolo potvrdené, že títo falšovaním dokladov, zvyšovali ukazovatele koncernu. Obidvoch odsúdili na 25 rokov väzenia, pričom za takéhoto druhu porušenie zákona je maximálny trest 30 rokov.

Kauza „TycoInternational“ sa odlišovala od iných tým, že obvinení neboli vlastníkmí veľkých balíkov akcií koncernu a pracovali len ako výkonní riaditelia, najatí hlavnými akcionármi na riadenie koncernom. Počas súdneho procesu machinácii „TycoInternational“ v Spojených štátoch amerických prvýkrát bol použitý pojem „korporačná korupcia“.

Terajší šéf FBI Robert Mueller vyhlásil, že „korupcia nielen jednoducho bije do samotného srdca čestného riadenia, ale aj naštŕbuje bezpečnosť občanov“. Politická korupcia je tesne prepojená s korupciou korporačnou. Pod poslednou rozumieme situáciu, v ktorej riaditelia korporácii a firiem so zisťným úmyslom zradia záujmy akcionárov. Robert Mueller potvrdil, že počet podobných prípadov, riešených FBI od roku 2003 sa zvýšil na 80% . V roku 2009 bolo odsúdených viac ako 490 „zločincov z radov bielych golierov“. Šéfovia, zrádzajúci dôveru svojich spolupracovníkov a akcionárov, podkopávajú vieru v trh. Ak ich nezastavíme, korporačné podvody a korupcia roztrhajú na franforce samotne tkanivo našej demokracie“ (Mueller, 2009).

4. Podvody v účtovníctve vo „WorldCom“.

Fakty prekrúcania účtovníctva korporácie „WorldCom“ boli odhalené v júni 2002 roku a už v júli toho istého roku spoločnosť vyhlásila bankrot. Bývalí manažéri

„WorldCom“ (teraz korporácia sa volá „MCI“) utvorili svetový rekord z premeny straty na zisk. „WorldCom“ – druhý najväčší podľa objemu mobilný operátor USA – „dokreslil“ vo svojom finančnom výkaze 74,4 miliárd amerických dolárov neexistujúceho zisku, aby zatajil pred akcionármi a partnermi straty v hodnote 64,5 miliárd amerických dolárov. Dozvedeli sa o tom v marci 2004 roku po uskutočnení detailného auditu „MCI“. Týmto, najväčší bankrot v histórii USA teraz oficiálne možno pokladať za najväčší korporačný podvod.

Bolo odhalené, že „WorldCom“ zvyšoval zisky o umelo znížené náklady. Napríklad, prevádzkové náklady, ktoré majú byť okamžite odpočítane od príjmov, sa účtovali ako kapitálové výdavky, ktoré sa môžu odpisovať v priebehu rokov vďaka odpisom. Vo „WorldCom“ vymysleli, ako skryť prevádzkové náklady do kolónky kapitálových výdavkov na obstarávanie. Okrem toho, aby nekazili svoje finančné ukazovatele, „WorldCom“ v 2000-2001 roku neprečenovala kúpené skôr aktíva, hoci už vtedy bolo očividné, že tieto veľmi zlacneli vďaka nižšej kapitalizácii zakúpených spoločností. V roku 2000 „WorldCom“ utrpela straty vo výške 48,9 miliárd USD, ale vo finančných správach bol zaznamenaný zisk 4,6 miliardy amerických dolárov. V 2001 roku „WorldCom“ opäť pripísala zisk 2,1 miliarda amerických dolárov namiesto viditeľnej straty vo výške 15,6 miliárd amerických dolárov.

13. júla 2005 roku bývalý manažér korporácie „WorldCom“ Bernard Ebbers bol odsúdený na 25 rokov zbavenia slobody. Obvinili ho z podvodov, nekalých praktík a taktiež falšovania dokumentov, čo viedlo k bankrotu korporácie. Škody spôsobené jeho konaním spôsobili stratu korporácii v hodnote 11 miliárd amerických dolárov. Bankrot „WorldCom“ bol najväčší v histórii amerických korporácií. V jeho dôsledku bolo prepustených okolo dvadsať tisíc zamestnancov. Akcionári korporácií prišli približne o 180 miliárd amerických dolárov.

„Daňový“ aspekt uvedených udalostí. Načrtnuté vyššie korporačné škandály spôsobili veľké škody americkému rozpočtu. V 2004 roku kedy bolo jasné, že manažérom škandalózných spoločností nefinančného sektoru sa s americkou vládou nepodarí dohodnúť, spoločnosti požadovali návrat daní z fiktívnych príjmov. Škandálne známe „Enron“ a „WorldCom“ ako prvé začali požadovať od Federálnej daňovej služby Spojených štátov amerických vrátiť im dane, ktoré boli vyplatené z umelo nafúknutých príjmov. Ako tvrdia americkí experti, suma fiktívnych daní môže byť veľmi významnou, nakoľko príjmy korporácií boli umelo zvýšené o miliardy dolárov z dôvodu utajenia strát a uvedenia do omylu akcionárov vidinou rozvoja biznisu. Celkovo obom korporáciám, alebo presnejšie – tomu, čo z nich zostalo, štát bol povinný vrátiť približne 3 miliardy amerických dolárov, a

okolo 90% tejto sumy pripadá na „WorldCom“. Z formálneho hľadiska, požiadavky „MCI“ a „Enronu“ na vrátenie dani sú celkom zákonné: americké daňové zákonodarstvo garantuje hocijakej právnickej osobe, ktorá mala preplatok na dani, vrátenie preplatku. Nakoľko korporácie už zverejnili reálne ukazovatele príjmu, tak fakt preplatenia je očividný, a to im umožňuje podať takúto žiadosť.

Hneď za „MCI“ a „Enronom“ žiadosť o vrátenie daní podala aj „HealthSouth“, ktorú obviňovali z nezákonného zvýšenia príjmov na 2,5 miliárd amerických dolárov v 2003 roku, ktorej následne americké daňové úrady boli povinné vrátiť 300 miliónov USD. Uskutočnený v 2005 roku jednou z amerických investičných bank výskum daňovej situácie v 27 korporáciách Spojených štátov amerických, ktoré sú obvinené z účtovníckych podvodov ukázal, že v priemere tieto vyplácali daňovým službám 11 centov z každého dolára fiktívneho príjmu. Federálnej daňovej službe sa nepodarilo vyhnúť sa vráteniu peňazí, nakoľko vinovatí manažéri korporácii boli už potrestaní, a akcionári a veritelia chceli čo najskôr získať odškodnenie. Teda, v 2002 roku, kedy americká prokuratúra a regulátor trhu korporatívnych cenných papierov intenzívne odhaľovali účtovnícke triky korporácií, a následne odmietali dohody s obvinenými manažérmi, oni skutočne prišli o dane, zaplatené za fiktívne príjmy, keď pred súdmi sa dokázala ich fiktívnosť. Americké úrady išli na vedomé straty za účelom, aby obnovili pozitívnu prax korporačného riadenia.

5. Martha Stewart z kauzy podvodu vyšla víťazne.

V októbri 2002 roku predstavitelia SEC (Securities and Exchange Commission) obvinili známu dizajnérku a moderátorku Marthu Stewart z trestných činov v súvislosti so zahmlenými transakciami s akciami korporácie „Imclone Systems“. Vyšetrovatelia preskúmali otázku o predaji v decembri 2001 akcii spoločnosti, ktoré patrili Marthe Stewart v hodnote 227 tisíc amerických dolárov. Stalo sa to, deň predtým ako inšpekcia pre lieky a potraviny Spojených štátov amerických oficiálne oznámila, že nedovoľuje využívať nový protirakovinový preparát „Imclone Systems“. Po tomto oznámení hodnota akcií spoločnosti sa ihneď prepadla. Samotná Martha Stewart odmietla tieto obvinenia, tvrdiac, že ona sama vopred dala maklérovi pokyny na predaj akcii, ak ich cena klesne pod 60 dolárov. Jednako, vyšetrovatelia sa dozvedeli, že konanie makléra bolo taktiež súčasťou zahmlenej operácie. Martha Stewart konala na základe informácie, získanej od bývalého makléra „MerrillLynch“ P.Baranovycha. Posledný vedel, že prezident „Imclone“ Samuel Vauxhall je obvinený z hmlistého obchodu, odpykáva si trest vo väzení a naliehavo sa snaží predať svoje akcie.

Marthu Stewart tiež obvinili z marenia vyšetrovania a pokusu oklamať vyšetrovateľov a investorov, nakoľko v priebehu vyšetrovania Stewart tvrdila, že predala 3928 akcií „Imclone“, keďže existovala predbežná dohoda s maklérom o ich predaji. Vyšetrovatelia však zistili, že táto dohoda bola sfalšovaná neskôr, a M.Stewart klamala ohľadom príčin predaja akcií.

Kauza Stewart nie je bezprostredne spojená s účtovným podvodom spoločnosti a klamaním investorov, jednako sa dostala do okruhu manažérov najväčších amerických korporácií, obvinených z drobných špekulácií. Akcie „Martha Stewart Living Ommimedia“ po vynesení rozsudku klesli na 23%. Marthu odsúdili len na 5 mesiacov väzenia. Najznámejší časopis, ktorý sa vydáva spoločnosťou - „Martha Stewart Living Magazine“ prišiel o inzerentov, počet jeho výtlačkov klesol z 2,3 milióna na 1,8 milióna. Televízna sieť CBS odstúpila od vysielania show Martha Stewart. Jednako o dva týždne po vynesení rozsudku bolo známe, že Martha Stewart podpísala kontrakt s veľkým vydavateľstvom na napísanie knihy. Honorár M. Stewart bol 5 miliónov USD, t.j. 1 milión za každý mesiac strávený vo väzení. Začiatkom septembra 2005 roku Martha Stewart bola prepustená z väzenia a nachádzala sa pod dohľadom štátnych orgánov. Je povinná nosiť špeciálny náramok, ktorý dovoľuje polícii určiť, kde sa nachádza. V danom prípade korporačný škandál len pomohol reklame Marthy Stewart.

6. Podvody v ďalších nefinančných inštitúciách.

Nehľadiac na to, že neskôr o škandáloch, porovnateľných po veľkosti s takými ako „Enron“, „WorldCom“ bolo počuť menej, nečestných manažérov v Spojených štátoch amerických je dosť. V marci 2004 roku bývalý hlavný výkonný riaditeľ energetickej spoločnosti „Dynergy“ Jamie Olis bol odsúdený federálnym súdom na 24 rokov väzenia za finančné machinácie. Vynesenie takéhoto rozsudku ovplyvnilo to, že celá rada spoločností utrpela veľké straty kvôli machináciám „Dynergy“. Zvlášť jeden z dôchodcovských fondov Kalifornie oznámil, že jeho straty kvôli nečestnému vedeniu biznisu vedením „Dynergy“ činia 100 miliónov amerických dolárov. Jamie Olis bol jedným z manažérov tzv. projektu „Alfa“. Celú radu transakcií, uskutočnených spoločnosťou v máji 2002 roku, nehľadiac na sľuby „Dynergy“, boli zamerané na zníženie daní a zväčšenie peňažného toku. Zodpovedne tomuto projektu, „Dynergy“ získala úver v hodnote 300 miliónov USD od niekoľkých bank, zahrňujúc „Citygroup“, a potom, vďaka zložitej schéme, zapísala ich ako pozitívny peňažný tok, čo zvýšilo zisk korporácie.

Ďalšou korporáciou porušujúcou finančnú disciplínu na sumu 237 miliónov amerických dolárov bola americká spoločnosť „Delphi“ - najväčšia dodávateľka autosúčiastok. Spoločnosť nesprávne účtovala platby získané na garantované služby automobilov „GeneralMotors“, ktoré v minulosti vlastnila „Delphi“. Objavenie chýb, datovaných rokom 2000 doviedlo k odvolaniu finančného riaditeľa spoločnosti a hlavného vnútorného audítora, ale stopy negatívnej praxe účtovníctva vedú až ku „GeneralMotors“.

Ešte v lete 2005 roku vyšetrovanie sa nachádzalo na počiatočnom štádiu. Na Federálny vyšetrovací úrad oznámili, že vecou v úrade sa zainteresovali z nahlásenia SEC. Komisia cenných papierov a búrz odovzdala vyšetrovateľom Federálneho vyšetrovacieho úradu údaje z audítorskej kontroly s výsledkami o možnom protizákonnom konaní, uskutočnenom kvôli zvýšeniu ziskov. Najprv sa preverovali účtovné správy spoločnosti za predchádzajúce obdobie až do 1999 roku. Alan Dale, zástupca riaditeľa rady riaditeľov „Delphi“ a jej finančný riaditeľ, odišiel do dôchodku v marci 2005 roku, hlavný vnútorný auditor Paul Frie odišiel zo spoločnosti v máji, a viceprezident pre financie John Blahnik bol presunutý na nižšiu funkciu. Je zaujímavé, že vyšetrovanie SEC, výsledky ktorého sa stali materiálom pre vyšetrovateľov Federálneho vyšetrovacieho úradu, bolo začaté ešte v auguste 2004 roku.

Prehľad najväčších bankrotov v USA

Poradie	Názov firmy	Obor	Rok bankrotu	Aktíva v ml. USD
1.	Lehman Brothers	financie	2008	691,06
2.	Washington Mutual	financie	2008	327,91
3.	WorldCom	telekomunikácie	2002	103,91
4.	General Motors	automoto	2009	91,05
5.	CIT Group	financie	2009	71,00
6.	Enron	energie	2001	65,50
7.	Conseco	financie	2002	61,39
8.	Chrysler	automoto	2009	39,30
9.	Thornburg Mortgage	hypotéky	2009	36,52
10.	Pacific Gas and Electric	energie	2001	36,15

Zdroj: AP/BankruptcyData.com;CNN

Závery o podvodnom korporáčnom riadení nefinančných inštitúcií.

Na začiatku 2002 roku sa považovalo, že vlna škandálov v oblasti korporáčného riadenia stojí americkú ekonomiku 35 miliárd amerických dolárov. Takýto rozpočet bol urobený expertmi z BrookingsInstitution, ktorí svoje hodnotenie nazývali „skromným“. Preto dokonca podľa ich výpočtov táto strata je ekvivalentná okamžitému zvýšeniu cien na naftu na 10 amerických dolárov za barel, alebo ak hodnotiť podľa faktických údajov, rovná sa vládnym výdavkom na zabezpečenie vnútornej bezpečnosti. Brookings vtedy upozorňoval, že v prípade, ak pokles hodnoty akcií v 2002-2005 rokoch sa nezastaví, tak v najbližších 10 rokov škandály môžu stať ekonomiku Spojených štátov amerických od 1 do 2,5 % hrubého domáceho produktu. Zníženie hodnoty akcií môže viesť k zníženiu investícií prostredníctvom rastu hodnoty kapitálu, že ho americké korporácie tak ľahko zapoja na organizovaných trhoch akcií. Uvedený výskum – bol jedným z prvých nezávislých hodnotení strát, spôsobených americkej ekonomike korporáčnými škandálmi.

S výskumami BrookingsInstitution z roku 2002 naložili seriózne. Administrácia prezidenta Buscha mladšieho vyslovila niekoľko ideí o tom, ako prekonať dôsledky poklesu akcií a rastúcu nedôveru investorov, preto uvedené výskumy nezostali nepovšimnuté a zahrňovali: zníženie dane za vyplatené dividendy, umožnenie investorom spísanie hodnoty poklesu akcií na úkor splatenia daní. Jednako podľa hodnotenia rozpočtovej komisie Kongresu, seriózne zníženie daňových príjmov urobí predložené nové daňové úľavy ešte viac rizikovými. Zrejme preto, žiaden z ponúknutých návrhov nebol prijatý. Od 2002 – 2004 roku straty kvôli korporáčným škandálom len v priemyselnom sektore Spojených štátov amerických prevýšili prognózovanú BrookingsInstitution v 2002 roku úroveň 10-krát. Akcionári amerických korporácií prišli približne o 350 miliárd amerických dolárov z poklesu ceny akcií za obdobie september 2001 po marec 2003 roku, práve na takúto sumu bola znížená trhová kapitalizácia 27 spoločností nefinančného sektoru v Spojených štátoch amerických, ktoré oznámili problémy s vykazovaním. Preto presná výška strát amerických investorov zostáva neznáma, keďže na trhoch USA sú populárne špekulatívne dohody. Takže, 350 miliárd amerických dolárov zatiaľ zostáva vrchnou poličkou korporáčnej nezodpovednosti korporáčnych zločincov.

Týmto, na vyspelých trhoch sa objavili nové pojmy, také, ako „tvorivé účtovníctvo“ a „korporačná korupcia“. Taktiež je treba zaznamenať, že v Spojených štátoch amerických vlády ohľadom korporačných zločincov v nefinančnom sektore boli prísnejšími a včasnými, než ohľadom spoločnosti finančného sektoru a bank. Ukazuje sa, že bez štátneho dohľadu trhový systém kontroly korporačného riadenia v priemyselnom sektore nepôsobí.

Pripustíme, že trhový systém kontroly trhového riadenia dokonca aj v Spojených štátoch amerických je schopný fungovať normálne len vtedy, kedy na trhu neexistujú extrémne udalosti a kedy top manažéri pociťujú na sebe kontrolujúce oko regulátora a trestnoprávných orgánov. Taktiež je potrebné obrátiť pozornosť na to, že z 27 korporačných škandálov, ktoré sa udiali v Spojených štátoch amerických za účasti emitentov z nefinančného sektoru, žiaden z nich nemal v sebe politický podtext. Nikto neobviňoval štát z toho, že sa mu chystajú odobrať vlastníctvo, nikto nespochybňoval rozhodnutia súdov štátov a neobracal sa na medzinárodné súdy, nikto neorganizoval potýčky s pravo ochrannými orgánmi a mítingy, hoci straty, spôsobené súkromným investorom v Spojených štátoch amerických od tých škandálov sú veľké. Je očividné, takéto správanie je vzorom korporačnej kultúry, o akú sa musia snažiť nielen emitenti, ale aj spoločnosť (Kordoš, 2011).

Zdá sa, že aj po mnohých desiatkach rokov platia slová, ktoré vyslovil americký prezident T. Jefferson ešte v roku 1802, podľa nich sú bankové inštitúcie pre americkú slobodu oveľa viac nebezpečné ako trvalá armáda, a preto pokiaľ americkí občania niekedy dovoľia súkromným bankám kontrolovať otázku svojej meny, najskôr infláciu a potom defláciu, banky a korporácie, ktoré okolo nich vyrastú, ich pripravia o celý majetok, až sa ich deti na kontinente, ktorý si ich otcovia podmanili, prebudia ako bezdomovci. V mnohých aspektoch je to výstižný portrét Ameriky dnešných dní.

Literatúra:

1. Brzica, D. *Správa korporácie ako evolučný proces - komparácia vyspelých a tranzitívnych ekonomík*. In.: Seminárny bulletin - Správa a riadenie podnikov. INEKO. 28 s. www.ineko.sk/file_download/18/sprava_a_riadenie_podnikov_3.pdf
2. Corporate Governance, Investor Protection and Performance in Emerging Markets // World Bank Policy Research Working Paper. 2818. April 2002.
3. Davis, S. M. (1999): *The Race for Global Corporate Governance*. Economic Reform Today, No. 1, pp. 9-13
4. Dubiel, S. (1999): Corporate Governance: Pushing Ahead Without Best Practices. Economic Reform Today, No. 1, pp. 14-15.

5. Farbiaková, E.: *S pyramidovou hrou vydržal Madoff na Wall Street až vyše 40 rokov.* In.: Pravda, 15. decembra, 2008.
6. Gavin, B. (2009): *FBI podozrieva kvôli hypotékam stovky firiem, roboty vraj majú ako na Enrone.* In.: Pravda, 11.2.2009.
7. Gompers P., IshiiJ., Metrick A. Corporate governance and equity prices // NBER Working Paper. N w8449. August 2001.
8. Kordoš, M. (2011): *Agenda prezidenta Baracka Obamu pre ozdravenie ekonomiky USA v rámci globálnej ekonomickej recesie.* In: VEDECKÝ OBZOR. ISSN 1337-9054. Roč. 3, č.2(2011), s.56-71.
9. Machiavelli, N. (1992). *Vladár.* Tatran. Bratislava. ISBN 80-222-0326-2
10. Mueller, R. (2009): *V Amerike korupcia hrozí bezpečnosti občanov. Výročná sprava o činnosti FBI pred Kongresom USA.*
11. *Pred desiatimi rokmi otriasol Amerikou bankrot energetického gigantu Enron.* In.: <http://finweb.hnonline.sk/c1-53929170-pred-desatrocim-prisiel-sok-enron-zbankrotoval>
12. Tvardzík, J. (2011): *Škandál Enron po 10 rokoch: Jeden zo šéfov je na slobode.* In.: Sme, 19.12.2011.
13. Vojtovič, S.(2011): *Korporačné riadenie vo finančnom sektore USA ako predzvesť finančnej krízy.* FINANČNÉ TRHY. 2011, Jún. Roč. VIII. ISSN 1336-5711.

Doc. Ing.Emília Krajňáková, CSc.

EkF TU Košice

B. Němcovej 32

040 01 Košice